

Magyarország Alkotmánybírósága

Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság útján
1590 Budapest, Pf. 225/2

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Dr. [REDACTED] ügyvéd (székhelye: [REDACTED]) mint [REDACTED] törvényes képviselőjének (M/1. szám alatt) csatolt meghatalmazással igazolt képviselője a következő

alkotmányjogi panaszt

terjesztem elő.

I. Kérelem

Kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy a Kúria Kfv. II. 37.414/2015/8. számon hozott ítéletét (a továbbiakban: Ítélet, M/2 számon csatolva) mint alaptörvény-ellenes bírói döntést semmisítse meg.

Kérelmem eljárásjogi alapja az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, illetve az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI törvény (Abtv.) 27. §-a, továbbá a 43. § (1) bekezdése.

II. Érintett jogszabályok, eljárásjogi kérdések

Álláspontom szerint a fenti Ítélet sérti az Alaptörvényt:

- XI. cikkét (oktatáshoz való jog),
- XV. cikk (2) bekezdését (a hátrányos megkülönböztetés tilalma)
- illetve a gyermek mindenk felett álló érdekét érvényesítő XVI. cikk (1) és (2) bekezdéseit.

A fentiekben túl az Ítélet ellentétes az alábbi nemzetközi egyezményekkel, illetve uniós joggal:

- Az Európai Unió Tanácsa 2000/43/EK számú Irányelve a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról (továbbiakban Faji Egyenlőségi Irányelv) 2. cikkét (közvetlen hátrányos megkülönböztetés tilalma) és 8. cikkét (bizonyítási teher)
- Az oktatásban alkalmazott megkülönböztetés elleni küzdelemről szóló egyezmény (UNESCO Egyezmény) 1. cikkét (megkülönböztetés tilalma)
- Az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett ENSZ Gyermekjogi egyezményének 3. cikk 1. bekezdését (gyermek mindenk felett álló érdeke)

Az Ítélet ezen felül sérti az alábbi hazai jogszabályokat is:

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV törvény (Nkt.) 1. § (1) cikkét (köznevelés célja, gyermek legfőbb érdeke); 3. § (10) bekezdését (iskolarendszer átjárhatósága); 72. § (2) bekezdését (szabad iskolaválasztáshoz való jog);
- és az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 10. § (2) bekezdését (jogellenes elkülönítés) és 19. §-át (bizonyítási teher).

Jelen ügy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés (Abtv. 29. §), ugyanis arról szól, hogy hogy mi szolgálja inkább a gyermek mindenk felett álló érdekét, a diszkrimináció mentes, vagy a könnyen hozzáférhető, de szegregált oktatás.

A Panaszos 2015. október 21-én vette kézhez a Kúria ítéletét, így az alkotmányjogi panasz határidőben kerül beadásra.

Re 1580 0010768813
Budapest Környéki
Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság
Közigazgatási Szakág
2015 -12- 23
Érk. módja: ☒ postán / gyűjtőládába /
személyesen / faxon / e-mailen
Hírv: 1 Melleklet: 8
7K 2015/27/2014/11
ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG
Ügyszám: IV/167-0/2016
Érkezett: 2016 JAN 28.
Példány: 9+mln Készítőiroda: 1

XI.05-BKT
17298

A Panaszos számára a Kúria ítéletét követően további jogorvoslati lehetőség nem biztosított.

A Panaszos mint [REDAKTOR] törvényes képviselője személyes érintettségét igazolja az alábbiakban bemutatandó hatósági és bírósági iratok, amelyben iskolai átiratkozási kérelmének intézése során keletkeztek.

III. Tényállás

A hatósági, illetve peres eljárás

A Panaszos gyermeke, [REDAKTOR] érdekében és képviseletében eljárva, az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány (a továbbiakban Alapítvány) segítségével 2014. július 17-én átiratkozási kérelmet nyújtott be a pilisjászfalui Dózsa György Általános Iskolába (továbbiakban Dózsa Gy. Iskola) a piliscsabai Jókai Mór Általános Iskolából (továbbiakban Jókai Iskola).

A Panaszos kérelmét az elsőfokon eljáró iskola határozatával elutasította arra hivatkozva, hogy [REDAKTOR] nem az iskola beiskolázási körzetébe tartozik (iktatószám: L/85-2014, kelt 2014. augusztus 6., M/3. számon csatolva). A döntéssel szemben a Panaszos fellebbezett a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Pilisvörösvári Tankerületéhez (továbbiakban Tankerület), kifejezetten hivatkozva arra, hogy átiratkozása a szegregációból való „kimenekítését” szolgálja. A Tankerület ugyancsak az átiratkozást megtiltó döntést hozott (570-5/2014/KLIK/129, kelt 2014. szeptember 8., M/4 számon csatolva). Indoklásában rámutatott, hogy a gyermek érdekét az szolgálja, hogy „az iskola könnyen megközelíthető, utazást nem igényel”, illetve a Jókai Iskola új Pedagógiai Programja által biztosítva van a megfelelő képzés.

A Tankerület határozatával szemben a Panaszos bírósági felülvizsgálatot kezdeményezett, de keresetét a Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság elutasította (7K.28.487/2014/8. kelt 2015. január 20. M/5. szám alatt csatolva). Indoklása szerint „a kiskorú gyermek lakóhelye és a választott iskola lakóhelytől eltérő helyen való elhelyezkedése által okozott nehézségek mérlegelése megfelelő és hangsúlyos körülmény volt az átiratkozás elbírásánál.” Röviden: a kérdés elbírásánál a döntő tényező az, hogy a választott iskola más településen van, mint ahol [REDAKTOR] lakik. Azt is hozzáteszi az indoklás, hogy a szabad iskolaválasztás nem azt jelenti, hogy a szülő választása dönti el, egy diák mely iskolában folytatja tanulmányait.

A Panaszos az ítélettel szemben felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Kúriához, amely 2015. szeptember 2-i ítéletével a bíróság ítéletét hatályában fenntartotta (Kfv.II.37.414/2015/8. szám). Az indoklás szerint nem jogsértő, hogy az eljáró hatóság mérlegelése során az iskolába buszozás napi utazásának terhet önmagában is elegendő szempontnak ítélte a kérelem elutasításához. Kitér továbbá arra is, hogy a hatóság foglalkozott a szegregáció kérdésével is, hiszen „a két iskola adottságait egybevetette”, és „utalt a lakóhely szerinti iskolának az eredményesebb oktatás-nevelés érdekében tett erőfeszítéseire, eredményeire.” A szegregáció fogalmát a Kúria ítéletének indoklása a következőképpen határozza meg az ügyben: „az a tény, miszerint a felperes más, szintén cigány származású gyermekkel együtt éppen a lakhelyük elhelyezkedése folytán egy azon iskolai körzetbe tartozik, *ezáltal az iskola tanulóinak többsége cigány származású, nem meríti ki a szegregáció fogalmát* [kiemelés – a Panaszostól]”.

A Panaszos gyermeke továbbra is a Jókai Mór Általános Iskola tanulója.

[REDAKTOR] roma tanuló, a többségében cigány diákok által látogatott Jókai Iskola Piliscsaba egyetlen, kötelező iskolai felvételt biztosító állami fenntartású intézménye. A Panaszos azért kérte gyermekének átiratását, mert a Jókai Iskola szegregált intézmény, gyermekének pedig integrált oktatási körülményeket kívánt biztosítani. Úgy vélte, gyermeke érdekét az szolgálja, ha roma származású gyermeke többségi (nem roma) gyermekekkel együtt, integrált közegben fér hozzá a minőségi oktatáshoz. Az átiratkozási kérelme elutasításával a Panaszos gyermekét elzárták az ügyben eljáró hatóságok és bíróságok attól, hogy jogszerű körülmények között, azaz nem diszkriminatív közegben

tanuljon. A Panaszos gyermeke ezzel elszenved minden, a szegregált oktatással szükségképpen együtt járó hátrányos jogkövetkezményt is.

A Jókai Mór Általános Iskola

A Jókai Iskola Piliscsaba egyetlen állami fenntartású, kötelező beiskolázású (körzetes) iskolája. A körzetes iskola azt jelenti, hogy a piliscsabai lakóhellyel rendelkező gyermekeket kizárólag ez az iskola köteles felvenni, minden más, a településen vagy a környező településen található nem állami általános iskola önállóan dönt. Például arról, hogy akar-e tanulói jogviszonyt keletkeztetni piliscsabai lakóhelyű diákkal.

Piliscsabán köztudomású tény, hogy a Jókai iskola szegregált formában működik, tanulói többségében roma gyermekek. A településen az állami iskola mellett további két általános iskola található: egy egyházi fenntartású és egy német nemzetiségi iskola, ezek azonban nem kötelesek felvételt biztosítani minden piliscsabai lakóhellyel rendelkező gyermeknek. Mi több, helyben köztudomású tény az is, hogy az egyházi intézménybe szinte egyáltalán nem jár roma gyermek, míg a nemzetiségi iskolába évfolyamonként 1-2 roma tanuló jár. Az Alapítvány közérdekű adat megismerése iránti kérelmére a Tankerület azt az információt szolgáltatta, hogy a Jókai Mór Általános Iskola teljes létszáma 46 fő, melyből 46 fő hátrányos helyzetű (M/7. számon csatolva). A tanulók csaknem 100%-a roma származású, ezt erősítette meg egy tévéműsorban tett nyilatkozatában az iskola korábbi igazgatója, Csorba Zoltán is (<http://nava.hu/adatlap/?id=1685438>, 2013. szeptember 09.).

Az iskolával a közelmúltban számos újságcikk foglalkozott, tényként kezelve, hogy az iskolában elkülönítik a roma gyermekeket. Mindezen körülményekre tekintettel hivatkozott a Panaszos arra, hogy helyben (sőt, országosan is) köztudomású, hogy a piliscsabai állami iskola szegregált formában működik, így ez külön bizonyítást a Panaszos által előadottakon túl nem igényel.¹ A szegregáció tényét az alapeljárás alperesei sem vitatták.

A település közelében akár tömegközlekedéssel, akár személygépkocsival is könnyen megközelíthető általános iskolák találhatók (Tinnyei Kossuth Lajos Általános Iskola, Pilisjászfalui Dózsa György Általános Iskola, Pilisvörösvári Általános Iskola, stb). 2015 áprilisában összesen 27, Piliscsabán lakóhellyel rendelkező diák folytatta tanulmányait a Dózsa Gy. Iskolában, a piliscsabai diákok aránya 24% az iskolában (az Alapítvány közérdekű adatigénylését és az arra adott választ lásd M/6. számon csatolva), vagyis semmi szokatlan nem lett volna abban, ha a Panaszos is településen kívüli iskolát választ gyermekének. A 27 piliscsabai, de Pilisjászfalun tanuló gyermek körzetes iskolája szintén a Jókai Iskola. A környékbeli intézmények egyike sem szegregált, a roma és nem roma származású tanulók együtt tanulnak, az oktatás színvonala magasabb, mint a Jókai iskolában. Ezt bizonyítják az Oktatási Hivatal honlapján elérhető, az éves országos kompetencia mérések eredményeiről szóló beszámolók is.

A tinnyei általános iskolában a 2013-as kompetencia mérés azt mutatta, hogy az ott tanuló diákok az országos átlagnak megfelelő teljesítményt nyújtottak matematikából, szövegértésből, míg a pilisjászfalui általános iskola tanulói a tinnyeinél némileg gyengébb, de ugyancsak az országos átlaghoz közelítő teljesítményt hozták. Ezzel szemben a piliscsabai Jókai Mór Általános Iskolában tanulók messze az országos átlag alatti kompetenciákkal rendelkeznek, a környező iskolák közül ebben az iskolában a legalacsonyabb a tanulók teljesítménye, ami egyenes következménye a tanulói összetételnek, nevezetesen annak, hogy a szociális hátrányok az iskolában - tekintve, hogy mindenki

¹Osztály négy gyerekkel, Népszabadság, 2013. 09.21., elérhető: <http://nol.hu/belfold/20130921-osztaly-negy-gyerekkel-1414491>;

Megtagadták a romáktól az iskolaválasztás szabadságát, RomNet, 2014.10.04. elérhető: <http://www.romnet.hu/hirek/2014/10/04/megtagadtak-a-romaktol-az-iskolavolasztas-szabadsagat>

Vége lehet a szegregált oktatásnak Piliscsabán, VS.hu, 2015.06.15., elérhető: <http://vs.hu/kozelet/osszes/vege-lehet-a-szegregalt-oktatasnak-piliscsaban-0615>

Balog Zoltán: Nem tűrjük a szegregációt, Magyar Hírlap, 2015.05.14., elérhető: http://magyarhirlap.hu/cikk/24945/Balog_Zoltan_Nem_turjuk_a_szegregaciot

hátrányos helyzetű - halmozottan nehezítik az oktató-nevelő munkát. A 2013-ban megújult Pedagógiai Program sem hozott a kirívóan alacsony kompetencia mutatókban változást.

A továbbtanulási mutatók ugyancsak azt jelzik, hogy a Jókai Mór Általános Iskola tanulóinak a legkisebb a környező iskolák tanulói közül az esélye arra, hogy érettségit adó középiskolában tanuljanak tovább. A Jókai Iskolában a 2013-as adatok szerint 10% alatti azon tanulók aránya, akik gimnáziumban folytatták tanulmányaikat, szemben például a pilisjászfalui Dózsa Gy. Iskolával, amelyben háromszor akkora eséllyel kerülnek gimnáziumba az általános iskola elvégzése után. A gimnáziumban továbbtanulók aránya 30% feletti.

A piliscsabai Jókai Iskolában megtiltotta az oktatásért felelős Emberi Erőforrás Miniszter, hogy a 2015/2016-os tanévben új első osztály induljon, azért, mert az iskola szegregált intézmény.² A miniszter azonban elmulasztotta rendezni az iskolával már tanulói jogviszonyban álló, tehát szegregált körülmények között tanulók sorsát, így számukra továbbra is az egyetlen lehetőség a jogszerű oktatásukra az, ha átiratkoznak egy másik iskolába. A miniszter új első osztályt megtiltó döntésének közvetlen előzménye a Jókai Iskola tervezett átalakításával kapcsolatban az Alapítvány és a Mental Disability Advocacy Centre által közösen benyújtott állásfoglalás (M/8. számon csatolva).

A Panaszoson kívül közel azonos időszakban még 10 másik gyermek szülője kérte a köztudomásúan etnikailag szegregált Jókai Iskolából átvételét a környező iskolák valamelyikébe. Valamennyi gyermek átiratkozását elutasította a Tankerület. **Az első fokon eljáró Budapest Környéki Közigazgatás és Munkaügyi Bíróság 6 gyermek ügyében (9.K.27.942/2014/5. sz. ítélet, 9.K.28.146/2014/5. sz. ítélet és 9.K.27.941/2014/5. sz. ítélet) állapította meg, hogy jogellenes volt a Tankerület határozata, és utasította új eljárásra a köznevelési intézményt, de mindössze egyetlen gyermeknek sikerült végül a választott iskolában folytatni tanulmányait.**

A szülők többsége pernyertessége ellenére elállt eredeti átiratkozási szándékától, hiszen az átiratkozási kérelem benyújtása és az ítélet között 6-7 hónap telt el, ráadásul az eljárás során megmutatkozott az iskolák és a Tankerület gyermekükhöz való hozzáállása: mindent elkövettek azért, hogy gyermekük ne válthasson intézményt. Két gyermeket pedig a pernyertességet követően az édesanyjuk egy másik (integrált) iskolába íratott be a Szentendrei Tankerület illetékességi területén belül.

A Jókai Iskola, illetve a környező iskolák átiratkozást megtiltó gyakorlata jelenleg is **ombudsmani vizsgálat** tárgyát képezi.

IV. A kérelem indoka

Az alkotmányjogi panasz benyújtását az indokolja, hogy az ügyben eljáró közigazgatási szervek és bíróságok az ügyben esetlegesen felmerült alapjogi kollíziót nem oldották fel, a gyerekjogi szempontokat nem érvényesítették, és figyelmen kívül hagyták, hogy tárgyi ügyben mely megoldás szolgálta volna a gyermek mindenképp felett álló érdekét. Ezzel a panaszos oktatáshoz való alapvető jogát a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggésben megsértették. Az alapjogi kollízió látszólag azzal állt fenn, hogy míg egyrészt a panaszos a gyermeke egyenlő bánásmódhoz való jogára hivatkozott, addig az átvételt elutasító szervek az iskola és lakóhelye közötti távolságra. Lényegében a bíróságnak abban kellett ítéletet mondania, hogy a gyermek diszkrimináció mentes oktatáshoz való joga, avagy az oktatáshoz való könnyebb hozzáférés élvez-e előnyt, melyik szolgálja adott ügyben a gyermek mindenképp feletti érdekét.

Azon felül, hogy az alapjogi tesztet az eljáró bíróságok nem végezték el, és így a Panaszos oktatáshoz való joga sérült, alapjogsértő a Kúria döntése azért is, mert a szegregáció tilalmát tévesen értelmezte, ítélete indokolásában kifejezetten azt állapította meg, hogy a Jókai Iskola nem szegregált intézmény.

²<http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/hirek/a-kormany-tovabbra-sem-turi-a-szegregaciot>

bár látszólag eljárásjogi jellegű probléma, valójában azonban a hátrányos megkülönböztetés tilalmának lényegi elemét érinti az is, hogy a Panaszos terhére rótták a Kúria, hogy a (valószínűsítést meghaladó mértékben) nem bizonyította a szegregáció fennállását.

A Kúria döntése azzal a következménnyel jár, hogy a piliscsabai, illetve minden más olyan cigány gyermek, akinek körzetes iskolája szegregált, el van zárva attól, hogy őt szülei akár lakóhelyétől távol is, de integrált intézménybe írássák, ha már az állam nem tesz eleget deszegregációs kötelezettségének.

A) A gyermek mindenképp felett álló érdeke

Az ENSZ Gyermek jogairól szóló Egyezménye (továbbiakban CRC) preambulában rögzíti, hogy a Részes Államoknak biztosítaniuk kell a gyermekek számára azt a védelmet és támogatást, amelyre szükségük van ahhoz, hogy a közösségben szerepüket maradéktalanul betölthessék. A CRC egésze pozitív, tevőleges magatartást vár el a Részes Államoktól azért, hogy a gyermekek emberi és gyermeki jogaik érvényesülhessenek. A CRC 3. cikkben foglalt alapelve, hogy az állam és szerveinek gyermekkel kapcsolatos minden döntésük során figyelembe kell venniük a gyermek mindenképp felett álló érdekét. Az Egyezményt a 1991. évi LXIV. törvény hirdette ki. A gyermek mindenképp felett álló érdekét az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése érvényesíti.

A gyermeket érintő döntések meghozatala előtt a döntéshozóknak mérlegelniük kell a döntésüknek a gyermekekre gyakorolt hatását, következményeit és azt a megoldást kell választaniuk, amely a gyermek számára a legkedvezőbb, vagy amely a legkevésbé sérti érdekeit.

Hogy mi szolgálja a gyermek érdekét, arra útmutatást nyújtanak azok a tételesen meghatározott gyermeki jogok, amelyek katalógusát a CRC is tartalmazza. A CRC egyrészről biztosítja a gyermekek számára az oktatáshoz való jogot (és ahhoz való hozzáférést), másrészről az egyezményes jogai diszkrimináció mentes érvényesítését, miként az Alaptörvény is rendelkezik a művelődéshez való jogról és a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról.

B) Az oktatáshoz való jog

Az irányadó nemzetközi egyezmények az oktatáshoz való joggal összefüggésben az alábbiakat fektetik le: (i) az oktatás mindenki számára legyen hozzáférhető; (ii) az oktatás legyen ingyenes, (iii) az oktatást diszkrimináció nélkül kell biztosítani. Az oktatáshoz való jog kettős természetű, hiszen míg egyrészről biztosítása a Részes Államokat terheli, addig a jogosult szempontjából egyúttal kötelezettség is (ltd. tankötelezettség). Az oktatáshoz való jog részjogosítványai éppen azt szolgálják, hogy a joggal az arra kötelezettek ténylegesen élni is tudjanak. E jog tartalmának meghatározásakor egyúttal figyelemmel kell lenni a jogosultság címzettjeinek egy meghatározott, de leginkább kiszolgáltatott körére, a gyermekekre is. (iv) Az oktatáshoz való jognak ugyanis úgy kell érvényesülnie, hogy az egyúttal megfeleljen a gyermek legfőbb érdekének (best interest of the child), valamint az oktatás céljának is (v.). A Panaszos oktatáshoz való joga sérült azzal, hogy őt e joggal összefüggésben diszkriminálták, másrészről sérült azzal is, hogy korlátozták e joghoz való hozzáférését. Mindkét jogsérelem pedig úgy következett be, hogy nem vették figyelembe, hogy mi szolgálja az ő legfőbb érdekét. Azzal ugyanis, hogy ingyenes állami általános iskolába járhatott, nem teljesült maradéktalanul az oktatáshoz való jog valamennyi részjogosítványa, tekintve hogy a Jókai Iskola az alapügy alperesei által sem vitatottan szegregált intézmény.

Az oktatáshoz való hozzáférés

Az oktatáshoz való jog egyezményes tartalma kiterjed az oktatáshoz való hozzáférés biztosítására is, a „Senkitől sem szabad megtagadni...” kitétel is egyértelműen arra utal, hogy az alapfokú oktatásnak elérhetőnek kell lennie mindenki számára. Az oktatáshoz való jog fontos aspektusa a hozzáférés (accessibility). Az ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányához fűzött 13. Általános Kommentárjában az oktatáshoz való hozzáférésnek 3 dimenzióját határozza meg: diszkrimináció mentes hozzáférést kell biztosítani, az oktatásnak fizikailag is hozzáférhetőnek kell lennie, s gazdasági szempontból is garantálni kell a hozzáférhetőséget.

Ez alapján a diszkrimináció mentes oktatáshoz akkor biztosított a valódi hozzáférés, ha annak sem fizikai (távolság) sem anyagi korlátai (az alapfokú oktatás esetében) nincsenek. A CRC 28. cikke szerint a Részes Államoknak ingyenes és hozzáférhető oktatást kell nyújtaniuk, illetve intézkedéseket tenniük az iskolába járás rendszerességének előmozdítására és a lemorzsolódás csökkentésére. Az Alaptörvény az oktatás ingyenességét és hozzáférhetőségét a XI. cikk (2) bekezdésében biztosítja.

1964. évi 11. törvényerejű rendelettel kihirdetett, Az oktatásban alkalmazott megkülönböztetés elleni küzdelemről szóló egyezmény (továbbiakban UNESCO Egyezmény) szerint „a részes államoknak külön jogosultságokat kell biztosítani, amennyiben az Egyezségokmányban szereplő valamely jog jogosultja, rajta kívül álló ok miatt, a rendelkezésére álló eszközökkel nem tudja érvényesíteni e jogát.” A Panaszos gyermeke esetében mindezen követelmények azt jelentik, hogy számára akkor hozzáférhető a diszkrimináció-mentes intézmény, ha az fizikailag megközelíthető, s nem jelent számára aránytalan pénzügyi terhet.

A hozzáférhetőség kérdése elsősorban azokban az esetekben értelmezhető, amikor a gyermek lakóhelyén nem található a diszkrimináció mentes oktatás követelményének eleget tevő oktatási intézmény, illetve ha annak megközelítése jelentős anyagi vagy más terhet eredményez a gyermeknek, olyannyira, hogy az kizárja az oktatáshoz való tényleges hozzáférést.

Az alperesi érvelés, amit a bíróságok is magukévá tettek, látszólag a Panaszos gyermekének oktatáshoz való tényleges hozzáférést hivatottak garantálni, hiszen álláspontjuk szerint a gyermek érdekét az szolgálja, ha a lakóhelye szerinti iskolába tud járni, s nem kell másik településre utazgatnia.

A Panaszos több szempontból is igazolta, hogy a Dózsa Gy. Iskolába járása esetén nem merülhet fel az oktatáshoz való hozzáféréseinek sérelme. Egyrészt Piliscsabáról számos gyermek - miként ezt a becsatolt kimutatás is igazolja - száll buszra nap, mint nap, hogy a környező települések valamelyikébe menjen iskolába (Pilivörösvár, Tinnye, Pilisjászfalu, Pilisszentiván). Az alperesek által is ismert rendkívül nagy a települések közötti ingázás. Vajon hogyan létesíthettek tanulói jogviszonyt ezek a gyerekek településen kívüli iskolával, nekik talán nem az lett volna az érdekük, hogy helyben tanulhassanak? Kizárólag a Panaszos gyermeke esetében aggódtak emiatt.

Másrészről pedig az állam feladata a hozzáférés biztosítása, ez a követelmény nem a szülőt, hanem az államot kötelezi. A beutazással járó terhek viselését (buszjegy kifizetése, gyermek kíséréte) a szülő vállalta, fel sem merült, hogy a gyermek az utazás miatt nem lesz képes eleget tenni tankötelezettségének, az ezért való aggodalom teljes mértékben időelőtti.

A fentiek alapján már önmagában az oktatáshoz való hozzáférésre való hivatkozás, vagy ahogy az alperesek fogalmaztak, a lakóhely szerinti iskolában történő oktatás szükségessége sem megalapozott. A helyi viszonyok ismeretében pedig kifejezetten életszerűtlen az erre való hivatkozás. Ezért a Panaszos álláspontja szerint az **alapjogi kollízió jelen esetben látszólagos**, hiszen fel sem merült gyermeke oktatáshoz való hozzáféréseinek korlátozása. Más alapjog sérelme pedig a lakóhelyen kívüli iskolába járással összefüggésben nem is merülhetett fel.

A Kúria mégis elfogadhatónak találta a lakóhely és iskola közötti távolságra való hivatkozást, lényegében igazoltnak látta, hogy jelen esetben a gyermek oktatáshoz való hozzáférése korlátozottan érvényesülne, esetleg sérelmet szenvedne. Ez esetben azonban fel kellett volna oldania a Panaszos által érvényesített másik alapvető joggal (diszkrimináció mentes oktatás) fennálló konfliktust.

C) A diszkrimináció mentes oktatáshoz való jog, a deszegregáció, mint nemzetközi kötelezettség

A jogellenes elkülönítés felszámolása és a deszegregáció megvalósítása nemzetközi jogi kötelezettség. Az ENSZ Faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi

egyezményének (kihirdette az 1969. évi 8. törvényerejű rendelet, továbbiakban CERD) 3. cikke szerint „A részes államok különösen elítélik a faji elkülönítést és az apartheidet és vállalják, hogy a joghatóságuk alá tartozó területeken minden ilyen természetű gyakorlatot megakadályoznak, eltiltanak és megszüntetnek.”

Az Európa Tanács Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottsága (ECRI) 10. számú, a rasszizmus és a faji megkülönböztetés elleni küzdelemről az iskolai oktatásban című ajánlása alapján a szerződő államok „biztosítják, hogy az oktatás minőségének ellenőrzését végző szervek, például az oktatási minisztériumok vagy az oktatási felügyelőségek, tevékenységük rendszeres részének tekintik a rasszizmus és a faji megkülönböztetés monitorozását”.

A Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI) 2009-es jelentésében két, kifejezetten a deszegregációs kötelezettségre utaló ajánlást is megfogalmazott Magyarországgal kapcsolatban: „Az ECRI határozottan arra biztatja a magyar illetékeseket, hogy folytassák az iskolák deszegregálására irányuló erőfeszítéseiket, és kövessék figyelemmel azoknak az intézkedéseknek a gyakorlati hatásosságát, amelyek a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekre irányulnak, és céljuk annak biztosítása, hogy a roma tanulók integrálódjanak a normál iskolákba.” (96. sz. ajánlás)

„Az ECRI határozottan ajánlja, hogy a magyar illetékesek állítsanak fel egy országos szinten működő, független nyomon követési rendszert annak figyelemmel kísérésére és biztosítására, hogy az iskolafenntartók eleget tegyenek a központilag meghozott előírásoknak. Ennek a rendszernek különösen annak biztosításában kell hatékonyan lennie, hogy a gyakorlatban is tiszteletben tartsák a szegregáció tilalmát.” (97. sz. ajánlás).

Az idézett nemzetközi dokumentumok alapján a magyar államot az alábbi nemzetközi jogi kötelezettségek terhelik:

- A magyar állam köteles megelőzni, tiltani és megszüntetni a gyerekek oktatási szegregációját.
- E szegregáció felszámolása az állam pozitív, azaz aktív magatartást feltételező kötelezettsége. Az ismert etnikai alapú szegregáció fenntartásával az állam - jogalkalmazó, közigazgatási - szervei útján mulasztást követ el.
- Az oktatás minőségének, a működés törvényességének ellenőrzésére létrehozott állami szervek rendszeres ellenőrzéseinek ki kell terjednie a diszkrimináció vizsgálatára. A közoktatás ellenőrzésére hivatott szervek az etnikai és faji alapú megkülönböztetést is kötelesek monitorozni.
- Ki kell dolgozni egy olyan rendszert, amely alkalmas annak mérésére, hogy az iskolafenntartók mennyiben tesznek eleget az állami deszegregációs kötelezettségeinknek.
- Az állam nincs elzárva attól, hogy kisebbségi oktatást szervezzon, feltéve, hogy az nem akadályozza a többségi kultúra megismerését és a társadalmi életben való részvételt.

Mindezek alapján az oktatáshoz való jogba beletartozik a diszkrimináció mentes oktatáshoz való jog is. A deszegregáció pedig pozitív állami kötelezettség, az állam részéről tevélegesen fellépést igényel.

A Panaszos diszkrimináció mentes oktatáshoz való jogát kizárólag úgy tudja érvényesíteni, hogy nem a számára lakóhelye alapján kijelölt állami szegregált iskolába írja gyermekét, hanem a szabad iskolaválasztáshoz való (nem alapvető) jogával élve jogszerűen működő, integrált intézményt választ. Azzal, hogy jelen ügyben az eljáró hatóságok és bíróságok megtagadták a Panaszos gyermekének átiratkozását, ezzel beakadályozták a szegregált oktatásba, amelynek megszüntetése egyébként a KLIK, illetve az állam feladata lenne.

A diszkriminációs ügyekben alkalmazandó speciális bizonyítási szabályok megsértése - a Faji Egyenlőségi Irányelv és az Alaptörvény hátrányos megkülönböztetés tilalmát kimondó cikkének sérelme

Jelen eljárásban valószínűsítést nyert, hogy a Panaszos gyermeke szegregált intézmény tanulója. Helyben egyébként is köztudomású, azaz külön bizonyítást nem is igénylő tény, hogy a Jókai Iskola szegregált intézmény, amely egy etnikailag heterogén település egyetlen állami fenntartású iskolája. A Kúria ítéletének indoklásával szemben minden pilisicsabai gyermek körzetes iskolája a Jókai Iskola, az oktatási szegregáció nem a lakóhelyi szegregáció következménye, mint arra az ítélet utal. A jobb jogérvényesítési képességgel bíró roma és nem roma gyerekek nem körzetes iskolákba járnak.

Mind a pilisjászfalui iskola, mind a KLIK számára tudott volt, hogy a Jókai Iskolába kizárólag roma gyerekek járnak, az rendkívül alacsony létszámmal működik (jelenleg 30 fő körül), s hogy annak oktatási színvonala a környékbeli intézményekhez képest rendkívül alacsony (ez a perben is hivatkozott, de az alperesek által érdemben meg nem cáfolt országos kompetencia mérésekkel igazolt).

Az alperesek sem a közigazgatási eljárásban, sem a bírósági eljárásban egyetlen egy helyütt sem cáfolták ezen körülményeket, pusztán arra hivatkoztak, hogy a Jókai Iskolában a 2013/2014-es tanévtől kezdődően megújult pedagógiai programmal dolgoznak. Ez azonban a keresetlevélben is hivatkozott iskola igazgatói nyilatkozat értelmében nem befolyásolta az iskola etnikai összetételét. A Panaszos a Faji Egyenlőségi Irányelv, illetve Ebktv. bizonyítási teherre vonatkozó rendelkezéseinek megfelelően a valószínűsítéshez szükséges mértékben igazolta a szegregált oktatás tényét.

2003-ban az Ebktv. ültette át a magyar jogba a Faji Egyenlőségi Irányelvet, s mint ilyen határozta meg a diszkriminációs ügyekben alkalmazandó sajátos bizonyítási szabályokat. A 2004. január 27. napján hatályba lépett Ebktv. 10. § (2) bekezdése szerint jogellenes elkülönítésnek minősül az a rendelkezés, amely a 8. §-ban meghatározott tulajdonságai alapján egyes személyeket vagy személyek csoportját a velük összehasonlítható helyzetben lévő személyektől vagy személyek csoportjától - anélkül, hogy azt törvény kifejezetten megengedné - elkülönít. A Faji Egyenlőségi Irányelv közvetlen hátrányos megkülönböztetés tilalmát kimondó rendelkezése feleltethető meg az Ebktv. jogellenes elkülönítést tiltó rendelkezésével.

A jogellenes elkülönítés oktatásban fellelhető speciális alakzatát külön is nevesíti a törvény. A 27. § (3) bekezdés a) pontja értelmében az „egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti különösen valamely személy vagy csoport jogellenes elkülönítése egy oktatási intézményben...”. Az Ebktv. 7. §-ában részletezett kimentési szabályok és az oktatási ágazatban érvényesülő speciális szabály értelmében a nemzetiségi alapú oktatási szegregáció alól csupán az Ebktv. 28. §-a alapján van helye kimentésnek (nemzetiségi oktatás esetén).

Az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének megállapítására irányuló bírósági és hatósági eljárások során speciális bizonyítási szabályok érvényesülnek. Egyrészt, a diszkriminációs ügyekben az általánostól eltérően alakul a bizonyítási teher, másrészt az Ebktv. meghatározza, hogy milyen indokok alapján mentesülhet a bepanaszolt fél - a jogviszonytól és a védett tulajdonságtól függően - a felelősség alól (kimentési szabályok).

Az Ebktv. 19. §-a rendelkezik a bizonyítási teher megosztásáról, illetve annak megfordításáról. Az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt indított eljárásokban ugyanis a jogsérelmet szenvedett félnek az általános szabályoktól eltérően két körülmény tekintetében áll fenn valószínűsítési kötelezettsége:

a) hátrány érte vagy - közérdekű igényérvényesítés esetén - ennek közvetlen veszélye fenyeget, és

b) a jogsértéskor - ténylegesen vagy a jogsértő feltételezése szerint - rendelkezett a 8. §-ban meghatározott valamely tulajdonsággal.

A fentiek valószínűsítése esetén megfordul a bizonyítási teher, és a másik felet terheli annak bizonyítása, hogy a jogsérelmet szenvedett fél által előadottak nem állnak fenn, vagy hogy az egyenlő bánásmód követelményét ő megtartotta, illetve azt az adott jogviszony tekintetében nem volt köteles megtartani.

Az alperes kimentési bizonyítására tehát csak abban az esetben kerülhet sor, amennyiben a felperes mind a hátrány, mind a védett tulajdonság tekintetében eleget tett valószínűsítési kötelezettségének. A kimentési bizonyítás sikertelensége az Ebktv. fordított bizonyítási szabályaira tekintettel kizárólag az alperes terhére róható, vagyis a jogsértés minden olyan esetben megállapítható, amikor az alperes nem tudja sikerrel cáfolni a felperes által előadottakat, illetve nem tudja jogszerű indokát adni a különbségtételnek.

A Panaszos által a szegregáció valószínűsítése körében előadottak (Piliscsaba Önkormányzatának 2013-as Helyi Esélyegyenlőségi Programja, amely szegregálynak nevezi a Jókai Iskolát; a Tankerület közérdekű adatközlése, amely szerint a 46 diák közül 46 hátrányos helyzetű, illetve Csorba Zoltán igazgató nyilatkozata, amely szerint a tanulók csaknem 100%-a roma származású) alapján alperesi kimentés, s egyáltalán bármiféle cáfolat hiányában a Kúria legalábbis valószínűsítettnek kellett volna hogy találja a szegregációt, vagyis a Panaszos gyermekének egyenlő bánásmódhoz való jogának sérelmét. Ezt követően kellett volna feloldania a fentiekben hivatkozott látszólagos alapjogi konfliktust és megállapítania, hogy a Panaszos gyermekének érdekét az átiratkozás engedélyezése szolgálta volna. Az átiratkozásnak ugyanis nem volt objektív akadály (pl. férőhely hiány).

A Kúria nem csupán a bizonyítási teherrel összefüggésben helyezkedett az irányelvvel - s az Alaptörvénnyel is - ellentétes jogi álláspontra, hanem azzal is, hogy "nem szegregálynak" minősítette a Jókai iskolát. A Kúria szerint "az a tény, miszerint a felperes gyermeke más, szintén cigány származású gyermekkel együtt éppen a lakhelyük elhelyezkedése folytán egy azon iskolai körzetbe tartozik, ezáltal az iskola tanulóinak többsége cigány származású, nem meríti ki a szegregáció fogalmát."

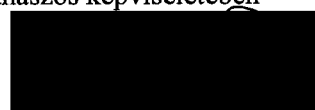
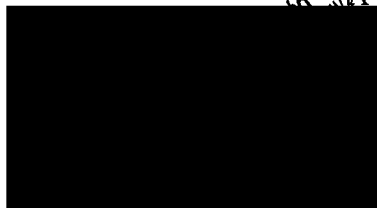
A Kúria ezen megállapítása nem csak iratellenes, hiszen Piliscsaba heterogén összetételű, s a Jókai Iskola a település egészének körzetes iskolája (a településen működő egyházi és nemzetiségi iskola csak 25%-ban köteles piliscsabai diákokat felvenni), tehát az iskolai szegregáció nem a lakóhelyi szegregáció következménye, de súlyosan ellentétes az Ebktv.-vel, ennél fogva a Faji Egyenlőségi Irányelvvel, s így az Alaptörvény diszkrimináció tilalmát kimondó XV. cikk (2) bekezdésével is. A Kúria figyelmen kívül hagyta továbbá az irányadó bírói gyakorlatot, amely még a spontán módon kialakult szegregáció miatt is megállapíthatónak találja a fenntartó, illetve az iskola felelősségét, hiszen a szegregáció Ebktv. szerinti definíciójának nem eleme az elkülönítésre irányuló szándék. A Jókai Iskola fenntartása, mi több annak 2013 szeptemberében új első osztály indításával újbóli "felfuttatása" teljességgel ellentétes a fentiekben vázolt állami deszegregációs kötelezettséggel. Jelen eljárásnak nem volt tárgya a szegregáció felelőseinek elmarasztalása, csupán az átiratkozás indokaként merült fel, ennél fogva a gyermeket érintő átiratkozással kapcsolatos döntés során kötelezően mérlegelendő szempontként kellett volna szerepelnie.

S amennyiben a Kúria ütköztette volna a perben felhívott alapjogokat, akkor nem juthatott volna más következtetésre, mint arra, hogy a gyermek érdekét az átiratkozás szolgálja, hiszen a diszkrimináció mentes oktatása csak így érvényesülhet egészen addig, amíg az állam nem tesz eleget deszegregációs kötelezettségének.

A fenti indokaink alapján kérjük a T. Alkotmánybíróságot, hogy a Kúria ítéletét semmisítse meg.

Budapest, 2015. december 18.

„A panaszos képviselőjében

ügyvéd

